

«Моделювання й прогнозування в спорті» як нормативна дисципліна підготовки магістрів зі спорту

*Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка (м. Тернопіль);
Університет державної фіскальної служби України (м. Ірпінь)*

Постановка наукової проблеми та її значення. На сучасному етапі вища освіта з фізичної культури й спорту включає підготовку бакалаврів, магістрів та аспірантів галузі фізичної культури й спорту на підставі державних освітніх стандартів.

Магістратура – другий рівень вищої освіти, де на перший план виходить технологія навчання фізкультурно-спортивних видів, спортивного тренування, підготовки спортсменів, засвоєння професійних умінь проведення академічних занять зі спортивно-педагогічних дисциплін, тренувальних занять, спортивних змагань, планування й контролю. Поряд із навичками проведення практичних і теоретичних занять відбувається засвоєння умінь науково-дослідної роботи. Акцентовано на особливостях роботи у ВНЗ. Вищезазначене дає підставу забезпечити досягнення мети системи вищої освіти – підготовки професіоналів для роботи в галузі фізичної культури й спорту [9].

Система підготовки фахівців зі спорту на рівні магістра повинна здійснюватися відповідно до сучасних вимог державного рівня. Тому актуальність цього дослідження пов'язана з переглядом системи підготовки та перепідготовки даних фахівців згідно з упровадженням у навчальний процес ТНПУ імені В. Гнатюка дисципліни «Моделювання і прогнозування у спорті» та розробки відповідного навчально-методичного забезпечення, що підвищить рівень інтелектуальності, теоретичної освіченості й адаптованості до сучасних вимог індустрії спорту майбутніх фахівців сфери фізичної культури та спорту.

Аналіз досліджень цієї проблеми. На сьогодні у вітчизняній науці обмежена кількість досліджень, що пов'язані з вивченням досвіду професійної підготовки магістрів із фізичної культури й спорту. Однак потрібно зазначити, що в наукових працях представлені питання щодо структури та змісту навчальних дисциплін «Професійна діяльність тренера» [2]; «Охорона праці в галузі» [7] й «Загальні основи неолімпійського спорту» [3], «Охорона праці» [5]; «Практика-стажування магістрів» [6], «Загальна теорія спорту для всіх» [4] та «Професійний спорт» [1]; «Нетрадиційні методи відновлення у фізичній культурі та спорту» [8].

Мета дослідження – розкрити науково-методичне підґрунтя запровадження нормативної дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті» її структуру та зміст.

Методи дослідження – метод системного аналізу; аналізу та узагальнення документальних матеріалів; первинного вітчизняного досвіду; порівняння та абстрагування.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Запровадження дисципліни «Моделювання і прогнозування у спорті» в навчальний процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (ТНПУ) здійснюється на підставі рішення вченої ради (протокол № 9 від 28 березня 2017 р.). Ця дисципліна входить до професійного циклу освітньої програми і її впровадження зумовлюється сучасними вимогами до фахівця галузі фізичної культури й спорту.

Відповідно до Національного класифікатора професій ДК 003-2010, затвердженого та введеного в дію 01.11.2010 наказом Держстандарту України від 28.07.2010 № 327, магістр зі спорту має право працювати на посадах виконавчого директора, президента, віце-президента, генерального секретаря федерації, державного (головного) тренера, начальника команди з видів спорту; голови спортивного клубу, директора підприємств, установ, організації фізкультурно-спортивної спрямованості, навчальних (навчально-тренувального) центрів, шкіл (вищої спортивної майстерності, спеціалізованої дитячо-юнацької, спортивно-технічної й ін.), комплексів (оздоровчого, спортивного, туристського), завідувача навчально-наукових баз, спортивних споруд, начальника оборонно-спортивного табору та спортивного клубів; завідувача відділу (центральні органи державної влади), керівника підрозділів та

менеджера у сфері культури, відпочинку й спорту; керівника фізичного виховання, викладача ВНЗ (спортивного профілю) та вчителя спеціалізованих навчальних закладів (училищ фізичної культури) тощо.

Прогнозування та моделювання – досить молодий напрям у теорії розвитку спорту, якому стали приділяти більшу увагу в останні два десятиріччя. Сучасний спорт – це тривалий багаторічний процес, у якому велику роль відіграють усі компоненти тренувальної й змагальної діяльності, включаючи спортивний відбір та спортивну орієнтацію, управління в підготовці спортсменів і прогнозування в спорті. Правильна організація занять та тренувального процесу, планування й прогнозування всього того, що складає підготовку спортсменів, – необхідна умова для успішної діяльності майбутнього тренера.

Ефективне прогнозування передбачає єдність теоретичної та експериментальної діяльності. Прогнозування завжди повинно опиратися на результати спостережень й експериментів, а результати прогнозів визначають напрями експериментальної діяльності.

У ході вивчення курсу в майбутнього фахівця потрібно сформулювати чіткі уявлення про мету та значення управління в спортивному тренуванні з використанням різних моделей спортивного тренування, прищепити почуття професійного обов'язку й розуміння національної значимості виконаної роботи.

Програму вивчення навчальної дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра напрямку 017 «Фізична культура і спорт».

Мета викладання навчальної дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті» – формування в майбутніх магістрів науково-педагогічного мислення й здібностей використовувати сучасні технології під час підготовки висококваліфікованих спортсменів в обраному виді спорту.

Основні завдання вивчення дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті»:

- *формування* ціннісних орієнтацій та спрямованості на спортивно-професійну педагогічну діяльність;

- *засвоєння* системи психолого-педагогічних знань й умінь у галузі інноваційних концепцій та технологій фізичного виховання й спорту;

- *розвиток* здатності самостійно здобувати та осмислювати інформацію, потрібну для підготовки висококваліфікованих спортсменів;

- *формування* навичок підготовки й проведення конкретних наукових педагогічних досліджень;

- *набуття* досвіду творчої діяльності, умінь аналізувати та проектувати свою роботу.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати**:

- науково-практичні основи підготовки висококваліфікованих спортсменів і спортивного резерву в обраному виді спорту;

- теоретичні та методичні основи прогнозування й моделювання в тренувальному процесі кваліфікованих спортсменів;

- побудову сучасної системи спортивного тренування;

- сучасні принципи, методи моделювання в спорті; прогнозування та планування підготовки спортсменів у багаторічній підготовці;

- систему відбору та спортивної орієнтації в системі багаторічної підготовки спортсменів.

уміти:

- підбирати (проектувати) адекватні зовнішнім і внутрішнім умовам спортивної діяльності технології (засоби, методи, форми) для реалізації індивідуальних і групових програм підготовки висококваліфікованих спортсменів та спортивного резерву;

- творчо використовувати отримані знання під час виконання педагогічних, навчально-виховних, науково-методичних завдань;

- виконувати теоретичні й практичні завдання в спорті з використанням сучасних методів прогнозування та моделювання;

- застосувати в практичній діяльності отримані знання на різних етапах багаторічної підготовки;

- аналізувати, узагальнювати, розповсюджувати передовий досвід, підвищувати свою професійну кваліфікацію.

Студенти повинні володіти навичками й досвідом розробки та реалізації програм і технологій підготовки висококваліфікованих спортсменів і спортивного резерву

Курс «Моделювання та прогнозування в спорті» є нормативною навчальною дисципліною й представлений у циклі професійної підготовки ОПП. На вивчення навчальної дисципліни відведено

90 години, три кредити ECTS. Підсумкова атестація здійснюється в 3-му семестрі у формі іспиту (табл. 1). Формування знань із навчальної дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті» повинно здійснюватися на підставі міжпредметних зв'язків та накопичених знань, отриманих студентом на попередніх курсах. Відповідно до вищезазначеного, нами відкориговані окремі теми з дисциплін медико-біологічного циклу та спортивно-педагогічних дисциплін.

Таблиця 1

Розподіл навчальних годин

Курс: підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3. Змістових модулів – 2. Загальна кількість годин – 90. Тижневих годин – 2.	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка Шифр та назва спеціальності 017 Фізична культура і спорт Ступінь – магістр	Нормативна навчальна дисципліна Рік підготовки – 2 Форма навчання – очна Семестр – 3 Лекції – 14 год Семінари – 16 год Самостійна робота – 60 год Вид контролю – іспит 3 семестр

Програма занять уключає лекційний курс, семінарські заняття, самостійну роботу (табл. 2). Відповідно до першого модуля, студентам потрібно опанувати питання, пов'язані з методологічними аспектами побудови теорії; сучасною системою знань; напрямками вдосконалення системи підготовки спортсменів; співвідношення сил на олімпійській арені й перспективи найсильніших команд щодо закономірностей формування адаптації в спортсменів, енергозабезпечення м'язової діяльності, навантаження, втоми й відновлення в спорті, моделювання змагальних навантажень у спортивному тренуванні та напрямками вдосконалення системи олімпійської підготовки й змагальною діяльністю в спорті.

Таблиця 2

Зміст навчальної дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті»

№ з/п	Програмовий матеріал	Кількість годин		
		лекції	семінарські заняття	індивідуальна та самостійна робота
1	Методологічні аспекти побудови теорії	1	1	4
2	Сучасна система знань	1	1	4
3	Напрями вдосконалення системи підготовки спортсменів	1	1	6
4	Співвідношення сил на олімпійській арені і перспективи найсильніших команд	1	1	4
5	Напрями вдосконалення системи олімпійської підготовки	1	1	6
6	Змагальна діяльність у спорті	1	1	4
7	Основи управління в системі підготовки спортсменів	1	1	4
8	Контроль у спортивному тренуванні	1	1	4
9	Моделювання в спорті	2	2	6
10	Прогнозування в спорті	2	2	6
11	Періодизація спортивного тренування	1	2	4
12	Закономірності збереження спортивної форми	1	1	4
13	Закономірності втрати спортивної форми	-	1	4
Усього: 90 год		14	16	60

Другий змістовний модуль зумовлюється формуванням системи знань з основ управління в системі підготовки спортсменів; контролю в спортивному тренуванні; моделювання й прогнозування в спорті; періодизації спортивного тренування; закономірностей збереження та втрати спортивної форми.

У процесі опанування програми дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті» в магістра з фізичної культури й спорту формується обсяг знань та вмій щодо виконання певних професійних завдань з урахуванням загальнокультурних і професійних компетенцій, що розкриті в освітньо-квалі-

фікаційних характеристиках підготовки «Магістра» (затвержені рішенням вченої ради ТНПУ імені В. Гнатюка):

- розширення й поглиблення наукового світогляду;
- усвідомлення основних проблем своєї предметної галузі, під час розв'язання яких виникає необхідність у складних завданнях вибору, що вимагають використання кількісних і якісних методів;
- здатність формулювати цілі проекту (програми) для виконання завдань підвищення ефективності фізкультурно-оздоровчої, спортивної, рекреаційної діяльності, визначати критерії та показники досягнення цілей, виявляти пріоритети виконання завдань з урахуванням моральних аспектів діяльності;
- здатність розробляти узагальнені варіанти розв'язання проблеми, аналізувати ці варіанти, прогнозувати наслідки, знаходити компромісні рішення в умовах багатокритеріальності, невизначеності, планувати реалізацію проекту;
- здатність розробляти проекти та методичну документацію в галузі фізичної культури й спорту з урахуванням соціальних, морфофункціональних, психологічних особливостей контингенту різної статі та віку, природно-середовищних й економічних особливостей регіону;
- здатність використовувати сучасні інформаційні технології в проектуванні;
- здатність забезпечувати відповідність розроблюваних проектів стандартам та нормативним документам, а також завдання на розробку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відповідно до сучасних вимог індустрії спорту виникає необхідність в удосконаленні системи підготовки фахівців зі спорту, тому актуальність полягає у впровадженні дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті» у навчальний процес ВНЗ.

Перспектива впровадження дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті» зумовлюється необхідністю й систематизацією формування знань та підвищення вимог до магістра зі спорту. Опанування знаннями з моделювання й прогнозування в спорті на рівні з іншими фаховими дисциплінами дасть змогу майбутньому фахівцю зі спорту бути більш освіченим у теоретичному плані й адаптованим до практичної діяльності відповідно до сучасного розвитку суспільства.

Перспективи подальшого дослідження – розробка лекційного курсу та комплексу електронного навчально-методичного забезпечення з дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті», упровадження його в навчальний процес підготовки магістрів, визначення його ефективності щодо формування освіченого фахівця зі спорту.

Джерела та література

1. Борисова О. В. Проблемы и пути их решения на примере учебной дисциплины «Профессиональный спорт» / О. В. Борисова, С. Ф. Матвеев // Материалы международной научно-практической конференции по проблемам физической культуры и спорта государств-участников Содружества Независимых Государств. – Ч. 2. – Минск, 2012. – С. 272–275.
2. Бріскін Ю. Удосконалення структури та змісту навчальної дисципліни «Професійна майстерність тренера» / Ю. Бріскін, А. Передерій, М. Пітин // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2010. – № 1. – С. 74–79.
3. Долбишева Н. Г. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 10. – С. 20–24.
4. Дутчак М. В. Общая теория спорта для всех / М. В. Дутчак // Материалы международного конгресса «Спорт для всех». – Кишинев, 2011. – С. 73–77.
5. Кийко Е. Н. Специфика дисциплины «Охрана труда» в спортивном вузе / Е. Н. Кийко // Материалы международной научно-практической конференции по проблемам физической культуры и спорта государств-участников Содружества Независимых Государств. – Ч. 2. – Минск, 2012. – С. 306–308.
6. Матвеев С. Ф. Структура стажировки магистров в Национальном университете физического воспитания и спорта Украины / С. Ф. Матвеев, Т. А. Крапивницкая // Материалы международного конгресса «Спорт для всех». – Кишинев, 2011. – С. 90–93.
7. Микитчик О. «Охрана труда в отряси» как нормативная дисциплина подготовки специалистов вузов физкультурно-спортивного профиля / О. Микитчик // Материалы международной научно-практической конференции по проблемам физической культуры и спорта государств-участников Содружества Независимых Государств. – Ч. 2. – Минск, 2012. – С. 340–343.
8. Подригало Л. Основные закономерности преподавания учебной дисциплины «Нетрадиционные методы восстановления в физической культуре и спорта» / Л. Подригало, К. Прусик, К. Прусик // Физическое воспитание студентов. – 2012. – № 4. – С. 111–114.
9. Савченко В. Г. Професійна діяльність магістрів з олімпійського спорту / В. Г. Савченко, Н. Г. Долбишева. – Дніпропетровськ, 2011. – 170 с.

Анотації

Представлено напрями формування знань із моделювання й прогнозування в спорті в підготовці магістра зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Розкрито структуру та зміст навчальної дисципліни «Моделювання і прогнозування в спорті». Надані перспективи впровадження цієї дисципліни з навчальним навантаженням 90 годин, що включає два змістовні модулі. Навчальною програмою передбачено 14 лекційних і 16 семінарських навчальних годин, 60 годин на самостійну роботу, підсумковий контроль здійснюється у формі іспиту. Дисципліна дає змогу сформувати інтелектуального, теоретично освіченого та практично адаптованого фахівця до сучасної діяльності галузі фізичної культури й спорту відповідно до професійних компетенцій.

Ключові слова: моделювання, прогнозування, спорт, магістр, навчальна, дисципліна, змістовний модуль.

Константин Вихров, Виктор Шандригось, Николай Колос, Степан Иваськив. «Моделирование и прогнозирование в спорте» как нормативная дисциплина подготовки магистров по спорту. Представлены направления формирования знаний по моделированию и прогнозированию в спорте, в подготовке магистра по специальности 017 «Физическая культура и спорт». Раскрыты структура и содержание учебной дисциплины «Моделирование и прогнозирование в спорте». Представленные перспективы внедрения данной дисциплины с учебной нагрузкой 90 часов включают два содержательные модуля. Учебной программой предусмотрено 14 лекционных и 16 семинарских учебных часов, 60 часов на самостоятельную работу, итоговый контроль осуществляется в форме экзамена. Дисциплина позволяет сформировать интеллектуального, теоретически образованного и практически адаптированного специалиста к современной деятельности отрасли физической культуры и спорта согласно профессиональных компетенций.

Ключевые слова: моделирование, прогнозирование, спорт, магистр, учебная, дисциплина, содержательный модуль.

Kostiantyn Vykhrov, Viktor Shandryhos, Mykola Kolos, Stepan Ivaskiv. «Modeling and Prediction in Sport» as a Normative Discipline for Training of Masters of Sport. It is presented the directions of knowledge formation in modeling and prediction in sport, in Master's training according to the specialty 017 «Physical Culture and Sport». It is exposed the structure and content of the academic discipline of «Modeling and prediction in sport». The prospects of the academic discipline introduction with the educational loads of 90 hours which includes two content modules are presented. The curriculum foresees 14 lecture and 16 academic hours of educational seminars, 60 hours of self-study, the final control is carried out in the form of an examination. The course allows forming an intelligent, theoretically-educated and practically-adapted specialist to modern professional activities in the field of physical culture and sports according to the professional competences.

Key words: modeling, prediction, sport, Master, academic discipline, content module.